

Людина, у якої вкрали дім

Рецензія на книгу Валентина Синього¹

Так називається книга, написана ректором Таврійського християнського інституту Валентином Синім. В ній від першої особи розповідається про початок повномасштабної війни росії проти України. Не про те, що і так всім відомо з новин, а про дуже особисті моменти термінової евакуації, прощання з домом, поневіряння в якості вимушених переселенців, переживання за долю інституту – команди, студентів, кампусу.

В книзі йдеться про перші дев'ять місяців війни. А зараз йде вже її четвертий рік. Все більше трагічних історій, все більше загиблих або травмованих людей. Я впевнений, що всі ці історії треба розповідати – щоби світ знав правду про війну, щоби її

¹ Валентин Синій. *Людина, у якої вкрали дім*. – К.: ТХІ, 2024. – 332 с. ISBN: 978-617-8442-01-9 Ціна: 400 грн.

Михайло Черенков, доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри богослов'я Таврійського християнського інституту, пастор Церкви «Відродження» (м. Ванкувер, США).

жертви стали її свідками і в такий спосіб знайшли в собі сенс і силу жити далі.

Коли я узяв книжку в руки, одразу подумав: як добре, що Валентин про це написав. Не тільки тому, що тепер більше людей дізнаються про долю ТХІ, жорстокість російських загарбників, силу простих українців і велику милість Богу. Але й тому, що тепер більше інших людей зможуть поділитися подібними історіями, промовляючи перші слова у внутрішній порожнечі, через силу долаючи невимовний біль, перемагаючи зло силою правдивого свідчення.

Я закінчив читати, але продовжував роздумувати про наше життя в цьому світі як життя бездомне. Мушу зізнатися, що за сім років мого перебування в Америці вона не стала домом і, мабуть, вже ніколи не стане. Тому що Україна була і буде моїм єдиним земним домом. І мій дім теж вкрала війна. Я виріс в Мирнограді на Донеччині, тепер там руїна та смерть. З наближенням фронту ми змогли вивезти моїх батьків до Ірпеня. Тепер там похований мій тато. Не витримало серце. Він схилився головою на Біблію і тихо відійшов додому. Через тиждень мати пережила сильний інсульт і втратила здатність ходити. Вона живе з моїми братами та сестрами в селі Знаменівка. Не знаю, чи повернемось ми колись в Мирноград. Не знаю, чи залишиться щось від нашого маленького шахтарського Єрусалиму («міста миру», «мирнограду»).

Ще одним домом був для мене Донецький Християнський Університет. Там ми одружилися з Ніною. Там же, на кампусі, наша донька Кароліна пішла у перший клас приватної християнської школи «Глорія». У травні 2014 року Донецький Християнський Університет був захоплений і перетворений на російську військову базу. Ця рана не заживає досі.

Наступним домом для моєї сім'ї став Місіонерський центр в Ірпені. Там ми прожили два роки і пропрацювали дванадцять. Там зростають наші діти. Там ми проводили конференції. Там збиралася наша домашня група з вивчення Евангелія від Марка. Весною 2022 року росіяни захопили будівлю Місіонерського центру та перетворили її на вогневу позицію. При відході все знищили. Там згоріли наші сімейні речі, які зберігалися на час нашого перебування у США. У тому числі сімейні фотоальбоми. «Як оцінити альбом із дорогими сімейними фотографіями?»², – питає Валентин. Я задаю собі подібні питання, і до сих пір не знаю, як потішити дружину Ніну, для якої втрачені фотографії – це вкрадене минуле.

² Валентин Синій. *Людина, у якої вкрали дім*. – К.: ТХІ, 2024. – С. 326

Де наш дім? Лишився в минулому. Це не лише комфорт, це спільність, якість, насиченість сенсом. Це також більше ніж моя сім'я, це мереживо відносин з сусідами, друзями, рідними. А ще ми називаємо домом церкву як велику родину народжених згори і поєднаних Христом. Є також багато інших моментів, які спадають на думку про дім: мова, культура, стіни, вікна, вулиці, запах, небо, земля, книги, дитячі іграшки, пам'ятні речі та події. Дім – це поєднання названих моментів, які вже ніколи не повторяться. Дому вже не має. На місці дому – порожнеча і біль.

Валентин Синій пише про втрачений дім з любов'ю і сумом, з увагою до найменших речей і обставин. Зазвичай непомітні деталі стають найбільш важливими, тому що в домі все наповнено символікою. Господар обходить пусті кімнати і питає: «У скільки обійдеться кожна риска з тих відмітин росту, що ми з дружиною рік за роком наносили на кухонному одвірку?»³.

Людина, яка гостро переживає втрату, природнім чином очікує співчуття від близьких людей. Але українцям довелося пережити не тільки втрату дому, але й втрату багатьох одновірців, які перестали бути друзями, братами і сестрами.

«Людина, у якої вкрали дім» пише не тільки про втрачене, але й запитує про те, як жити далі після таких важких втрат. Тут додаються дві серйозних теми – про неможливість спільності з «нейтральними» християнами і неможливість повернення у колишнє життя.

Автор згадує «нічний зум» з одним з колишніх старших друзів і наставників, який з далекої спокійної Європи взявся повчати замість того, щоби мовчати і плакати: «Правильним було зайняти нейтральну позицію, як це зробили російськи віряни, з якими українці припинили спілкуватися... Нам не слід відволікатися на те, що відбувається на землі, треба дивитися на Царство Небесне»⁴. Так радив знаний професор «нейтрального богослов'я». Співчуття тут мало.

Я зустрічався з подібними «друзями Йова» багато разів. Вони навіть не намагалися зрозуміти біль чужої втрати. Вони використовували руїни чужого життя як майданчик для своїх дешевих проповідей. Дуже сумно, що серед «друзів Йова» опинилося багато богословів, пасторів, вчителів, колишніх колег з росії та її сателітів. Разом з тим, знайшлися нові друзі, які відгукнулися на потребу і стали поруч у важку годину. Колишніх друзів треба відпустити без зайвих сцен.

³ Там само, 327.

⁴ Там само, 288-289.

Нових – берегти із щирою вдячністю. Друзі, які лишаються друзями під час війни, лишаються друзями назавжди.

Ще одна важлива і болюча тема для «людини, у якої вкрали дім» - можливість чи неможливість повернення. Чи можна повернутися додому? Не до рідних стін, а в рідну атмосферу, у коло дорогих серцю людей? Так, щоби все і всі були на місці, як колись?

Валентин повернувся у звільнений Херсон, зайшов у рідну хату, але дім вже не був домом: «З дому наче вийняли життя. Сюди я увійшов із бажанням відчувати той свій, довоєнний, дім, що зберігається в моїх спогадах, а опинився всередині будівлі, яка була порожня дев'ять місяців. Тут уже не було колишнього затишку і теплоти»⁵.

Я розумію, про що він пише. Я теж повернувся в батьківську квартиру, як простояла пустою багато місяців, і провів там кілька тижнів. Я теж пізнав на собі це страшне відчуття порожнечі, яку не можна заповнити, якої не можна позбутися. Я торкався знайомих з дитинства речей, але вони були мертвими. З нами вже не було тата. Мама була травмована морально й фізично. Фронт невпинно наближався. Старий світ зникав на очах.

На відміну від професора «нейтрального богослов'я» я дуже розумію тугу автора за маленькими земними речами, які були і є важливими. В житті є важливим усе. Особливо дім – як символ такого життя, в якому кожен на своєму місці (вдома), а всі дорогі люди тримаються разом. Війна все змінила: «Я глянув востаннє на дім. До війни в ньому царювало життя, жила наша дружна сім'я. Того страшного лютневого ранку він спорожнів. Можливо, безповоротно. З нього ніби вийняли душу. Залишилася тільки оболонка, каркас, контури якого ледь проглядалися зараз у розлогих листопадових сутінках. Мій дім наче застиг в очікуванні, коли йому, нарешті, повернуть душу. Повернуть його сім'ю»⁶.

Ці слова нагадали мені ще одну трагічну історію. Колись в Канзасі я зустрів стареньку Жюстіну. Вона народилася в Україні, в менонітському поселенні Гнадентал. Її багатодітна сім'я була розпорошена війною та репресіями. Дочекавшись колапсу «імперії зла», Жюстіна повертається в рідне село, щоби повернутися до себе, відчувати себе вдома, згадати дитинство і знайти внутрішній мир. Але повернення виявилось неможливим, книжка Жюстіни закінчується пронизливим визнанням цієї неможливості: «Нічого чудодійного не відбулося під

⁵ Там само, 327.

⁶ Там само, 329.

час моїх візитів у Гнадентал. Те, що я втратила, я не зможу знайти, повертаючись назад. Маленька кімнатка у моєму серці лишається пустою» («Nothing magical happened in my return visits to Gnadental. What I lost cannot be found by going back. A small chamber in my heart remains empty»⁷).

Книжка Жюстіни під назвою «Розлучена сім'я» (більш точно і грубо – «розірвана на частини сім'я») закінчується словами глибокого смутку. Книга ж Валентина закінчується словами надії: «Ми повернемо те, що в нас украли»⁸.

Нам потрібно знайти місце для смутку, але надії треба віддати центральне місце. Нам потрібно бути чесними перед собою і знайти сили, щоби виплакати свої сльози. Але це не кінець історії.

Так, не можна повернутися в минуле. Але можна повернути собі надію, з якою де б ти не був, ти будеш вдома, в оточенні друзів, братів та сестер. Нашим домом стала вся Україна. Більше того, в кожній країні світу для українців знайдеться дім і знайдуться друзі.

Насамкінець про назву, яка насправді містить багато. Прочитавши книгу, я першої ж ночі прокинувся з думкою: це дуже боляче, але все ж таки це добре, що ми – люди, у яких вкрали дім. Як страшно сказати чи написати про себе: я людина, яка вкрала дім. Я не хочу читати таку книжку, не хочу знати таку людину, не хочу бути такою людиною.

Я з тими, у яких вкрали. Господи, помилуй нас, щоби ми ніколи не опинилися на іншому боці. Адже кожен, хто забирає чуже, губить свою душу. Боже, бережи нас від того, щоби ми втратили себе. Хай ми втрачимо дім, але не душу, не совість, не віру.

Михайло Черенков, читач

⁷ Justina D. Neufeld. A Family Torn Apart. – Kitchener: Pandora Press, 2003. P. 236.

⁸ Валентин Синій. *Людина, у якої вкрали дім*. – К.: ТХІ, 2024, 331.